

Załącznik nr 1 do Regulaminu PakStar 2012

Opakowania -terminologia¹

Wielu autorów próbowało zdefiniować termin opakowanie, który jak podkreśla J. Szymczak i M. Ankiel-Homa, obejmuje szeroki zakres pojęciowy, a także wielość celów oraz funkcji². Wśród licznych definicji warto przywołać stosunkowo starą, ale oddającą istotę funkcji opakowań w procesach logistycznych. Opakowanie to gotowy wytwór, zazwyczaj mający odpowiednią konstrukcję, którego celem jest ochrona opakowanego wyrobu przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych (lub odwrotnie – ochrona otoczenia przed szkodliwym oddziaływaniem wyrobu), umożliwiający przemieszczanie wyrobów podczas magazynowania, transportu, sprzedaży i użytkowania, informujący o zawartości, oddziałujący na kupującego dzięki swej estetyce rozwiązań oraz nadający walory ekonomiczne³.

W Polsce do roku 2002 obowiązywała terminologia przyjęta w Polskiej Normie PN-O-79000:97⁴ traktująca opakowanie jako wyrób zapewniający utrzymanie określonej jakości pakowanych towarów, przystosowanie ich do transportu i składowania oraz prezentacji, a także chroniący środowisko przed szkodliwym oddziaływaniem niektórych towarów.

Po roku 2002, ustawą o opakowaniach i odpadach opakowaniowych, przyjęto definicję zawartą w dyrektywie 94/62/EC⁵, zgodnie z którą opakowanie, to wyrób wykonany z materiałów dowolnego pochodzenia, wykorzystywany do przechowywania, ochrony, przewozu, dostarczania i prezentacji towaru, na drodze od producenta do użytkownika lub konsumenta. Do opakowań zaliczono również naczynia jednorazowe, takie jak: kubki, tacki, talerze itp.

Powyższa definicja, sformułowana na potrzeby ustalenia odpowiedzialności za odpady opakowaniowe, wymagała pewnych uściśleń. Z tego względu dyrektywą 2004/12/EC⁶ wprowadzono bardziej precyzyjne kryteria, które kwalifikują wyroby jako opakowania.

¹Zakowska H.: *Systemy recyklingu odpadów opakowaniowych w aspekcie wymagań ochrony środowiska*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań 2008.

²Szymczak J., Ankiel-Homa M.: *Opakowania jednostkowe w działaniach marketingowych przedsiębiorstw*, Wydawnictwo AE w Poznaniu, Poznań 2007.

³Korzeniowski A., Kwiatkowski J.: *Towaroznawstwo opakowań*, wyd. III, AE, Poznań 1994.

⁴PN-O-79000:97 Opakowania. Terminologia.

⁵Directive 94/62/EC of European Parliament and Council Directive of 20 December 1994 on packaging and packaging waste (O. J. L 365, 31.12.1994).

⁶Directive 2004/12/WE of the European Parliament and of the Council of 11 February 2004 amending Directive 94/62/EC on packaging and packaging waste (O. J. L 47/26, 18.2.2004).

Zgodnie z przywołaną definicją i wg kryteriów zawartych w 2004/12/EC:

- I. Nie jest opakowaniem wyrób stanowiący integralną część towaru oraz wyrób pełniący rolę futerału lub etui, dla przykładu: skrzynki na narzędzia, kasety CD, kasety video, kasety z tuszem do drukarek itp. Natomiast ozdobne pudełka na słodycze (metalowe i tekturowe), owinięcia foliowe kaset CD są opakowaniem.
- II. Opakowaniem jest wyrób wytworzony w celu pakowania towarów w jednostkach handlowych, taki jak torba foliowa i papierowa, jednorazowe naczynia (talerze i kubki), folia przylegająca (cling), torebka na kanapki, folia aluminiowa itp. Przedmioty użytku: torby, folie kuchenne, folie aluminiowe itp., stosowane w gospodarstwach domowych, które nie służą do pakowania towarów, nie są traktowane jako opakowania;
- III. Opakowania mogą składać się z elementów. Elementami opakowań są etykiety (papierowe, z tworzywa sztucznego, w formie rękawów termokurczliwych), wszelkie zamknięcia, przekładki, podkładki itp., w tym elementy łączące, takie jak: zszywki, spinki.

Przez element opakowania, zgodnie z normą PN-EN 13193:2002, rozumie się jego część, która może być oddzielona ręcznie lub przy użyciu prostych środków fizycznych. Wymieniona norma definiuje również składnik opakowania, jako część opakowania lub jego elementu, która nie może być oddzielona ręcznie lub przy użyciu prostych środków fizycznych. Dla przykładu:

- Elementy opakowania do soków: zadrukowane etykiety papierowe, zamknięcia metalowe, butelka szklana. Składnikami etykiety są: niezadrukowany papier oraz farby użyte do druku, łącznie z rozpuszczalnikami,
- Torebka wykonana z folii wielowarstwowej PET/PE jest opakowaniem jednoelementowym. Dla tej torebki składnikami jest warstwa PET i warstwa PE oraz warstwa łącząca.

Przykład elementów opakowania do napojów przedstawiono na rys. 1. Opakowanie to składa się butelki z politereftalanu etylenu (PET), etykiety papierowej i zamknięcia z polipropylenu (PP).

Rys. 1. Opakowanie do napoju owocowego składające się z następujących elementów: butelki z PET, etykiety papierowej i zamknięcia z PP

Zgodnie z przyjętymi kryteriami, do opakowań nie zalicza się następujących wyrobów: doniczek do hodowli roślin, saszetek herbaty, woskowych powłok serów, osłonek na wędliny, mieszadeł, sztućców jednorazowych.

Należy pokreślić, że towary są wprowadzane do obrotu w pewnym systemie (pakowania), obejmującym:

- Opakowanie bezpośrednio-jednostkowe (handlowe), tj. opakowanie przeznaczone do sprzedaży użytkownikowi końcowemu/konsumentowi w miejscu zakupu określonej ilości towaru;
- Opakowanie zbiorcze, tj. opakowanie przeznaczone do sprzedaży użytkownikowi końcowemu/konsumentowi w miejscu zakupu określonej ilości towaru w opakowaniach jednostkowych lub przeznaczone do uzupełniania oferty towarowej na regałach w punkcie sprzedaży, opakowanie to może być usunięte z towaru bez naruszania jego cech;
- Opakowanie transportowe, tj. opakowanie przeznaczone do składowania, manipulacji i transportu, zazwyczaj pewnej ilości towaru w opakowaniach jednostkowych lub zbiorczych, mające na celu ułatwienie manipulacji i zabezpieczenie towaru przed narażeniami transportowymi. Jako opakowań transportowych nie traktuje się kontenerów do transportu drogowego, kolejowego, wodnego i lotniczego.

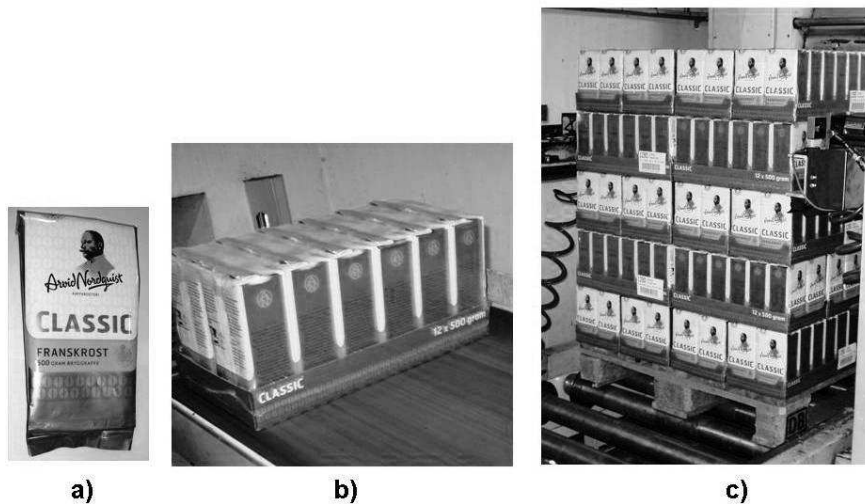
Każde opakowanie, jednostkowe, zbiorcze i transportowe może składać się z kilku elementów oraz składników.

System pakowania towarów obejmuje zazwyczaj trzy stopnie pakowania tj. opakowania jednostkowe bezpośrednio, zbiorcze i transportowe. Ilość stopni pakowania w systemie jest uzależniona od wielu czynników: warunków transportu, odległości, rodzaju produktu, rodzaju

transportu itd. Czasami towary są wprowadzane do obrotu jedynie z uwzględnieniem pierwszego stopnia tj. w opakowaniu bezpośrednim jednostkowym lub transportowym.

Przykładowy system pakowania kawy mielonej przedstawiono na rys. 2. Obejmuje on trzy stopnie pakowania:

- opakowanie jednostkowe – torebka z barierowej folii wielowarstwowej (rys. 2.a),
- opakowanie zbiorcze – taca z tektury i folia termokurczliwa z PE do uformowania pakietu 12 szt. opakowań jednostkowych (rys. 2.b),
- opakowanie transportowe w formie paletowej jednostki ładunkowej obejmujące: paletę drewniana EURO i folię rozciągliwą z PE-LD do uformowania jednostki (rys. 2.c).

Rys. 2. System pakowania kawy mielonej obejmujący trzy stopnie:

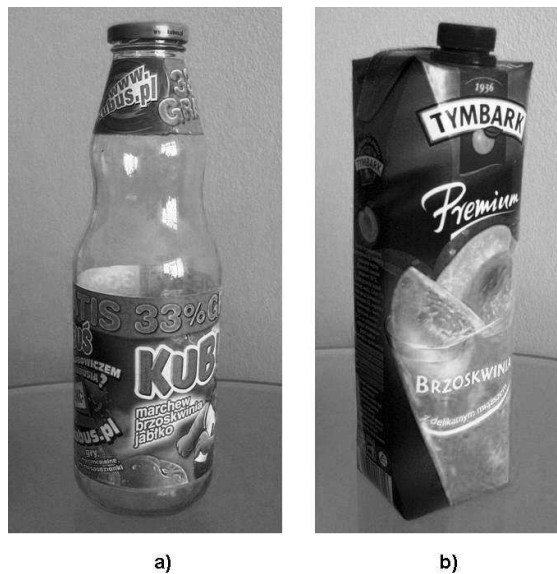
- Opakowanie jednostkowe, bezpośrednie
- Opakowanie zbiorcze
- Paletowa jednostka ładunkowa

Podstawowe materiały opakowaniowe to materiały uwzględnione w aneksach 1. ÷ 6. Decyzji Komisji Europejskiej 97/129/EC:

- tworzywa sztuczne, z podziałem na poszczególne polimery,
- papier i tektura,
- szkło,
- metal z podziałem na stal i aluminium,
- drewno i materiały drewnopochodne,
- materiały tekstylne pochodzenia naturalnego (bawełna, juta).

Aneks 7 wymienionej powyżej decyzji uwzględnia również opakowania wielomateriałowe, jako opakowania wykonane z udziałem podstawowych materiałów. Zgodnie z Decyzją Komisji Europejskiej 2005/270/WE przez opakowania wielomateriałowe rozumie się opakowania wykonane z różnych materiałów, których to materiałów nie da się rozdzielić w sposób ręczny. Różnicę między opakowaniem wielomateriałowym a opakowaniem składającym się z elementów wykonanych z różnych materiałów zilustrowano na rys. 3.

Rys 3.a) przedstawia opakowanie składające się z następujących elementów: butelki szklanej, etykiety papierowej oraz zamknięcia metalowego. Elementy te można oddzielić od siebie przy użyciu prostych metod fizycznych (odkręcenie zamknięcia, usunięcie etykiety przez namoczenie w wodzie). Rys. 3.b) Przedstawia pudełko z laminatu wykonanego z tektury, PE-LD oraz aluminium, których to materiałów nie można od siebie oddzielić przy użyciu prostych metod fizycznych.

Rys. 9. Opakowania soków owocowych:

- a) opakowanie składające się z elementów wykonanych z różnych materiałów
- b) opakowanie wielomateriałowe

Poza materiałami podstawowymi do wytwarzania opakowań i ich elementów stosuje się również inne, takie jak guma, ceramika (butelki ceramiczne do miodów pitnych, kubki ceramiczne jako opakowania kawy itp.), polimery biodegradowalne itp.

Z punktu widzenia przeciwdziałania powstawaniu odpadów opakowaniowych istotny jest podział na:

- opakowania jednorazowego użycia - opakowania, które ze względu na konstrukcję, właściwości lub charakter pakowanego produktu, nie są przeznaczone do powtórnego użytku;
- opakowania wielokrotnego użycia - opakowania, które ze względu na konstrukcję lub właściwości, mogą być powtórnie lub wielokrotnie użytkowane.

W Polsce na mocy ustawy z dnia 11 maja 2001 r. o opakowaniach i odpadach opakowaniowych (Dz. U. Nr 63/2001, poz. 638 ze zm.) obowiązują definicje zestawione poniżej:

Opakowaniami w rozumieniu ustawy są wprowadzone do obrotu wyroby wykonane z jakichkolwiek materiałów, przeznaczone do przechowywania, ochrony, przewozu, dostarczania lub prezentacji wszelkich produktów, od surowców do towarów przetworzonych, a także części opakowań i elementy pomocnicze połączone z opakowaniami i przeznaczone do tego samego celu co dane opakowanie.

Opakowania obejmują następujące kategorie:

- 1) opakowania jednostkowe, służące do przekazywania produktu użytkownikowi w miejscu zakupu, w tym przeznaczone do konsumpcji produktów naczyń jednorazowego użytku,
- 2) opakowania zbiorcze, zawierające wielokrotność opakowań jednostkowych produktów, niezależnie od tego, czy są one przekazywane użytkownikowi, czy też służą zaopatrywaniu punktów sprzedaży i które można zdjąć z produktu bez naruszenia jego cech,
- 3) opakowania transportowe, służące do transportu produktów w opakowaniach jednostkowych lub zbiorczych w celu zapobiegania ich uszkodzeniom, z wyłączeniem kontenerów do transportu drogowego, kolejowego, wodnego lub lotniczego.